

Generating Giving and Getting Gifts

פרשת תרומה תשפ"א

/EXODUS

25 / 1-9

PARASHAS TERUMAH

HASHEM spoke to Moses, saying: ² Speak to the Children of Israel and let them take for Me a portion, from every man whose heart motivates him you shall take My portion.
³ This is the portion that you shall take from them: gold, silver, and copper; ⁴ and turquoise, purple, and scarlet wool; linen and goat hair; ⁵ red-dyed ram skins, tachash skins, acacia wood; ⁶ oil for illumination, spices for the anointment oil and the aromatic incense; ⁷ shoham stones and stones for the settings, for the Ephod and the Breastplate.
⁸ They shall make a Sanctuary for Me — so that I may dwell among them — ⁹ like everything

2

וְיִקְחוּ לִי 2. — And let them take for Me. Rashi comments that the term for Me indicates that people should contribute for the Tabernacle purely for the sake of God's Name, not because of social pressure or in quest of honor.
 Since the people were asked to contribute, why does the

verse say take instead of give? Sforno comments that this command was directed to the leaders, who were directed to take, i.e., make collections, from the masses — not to levy a tax on them, but to request voluntary contributions. However, as noted above, the people did not wait to be asked; they flooded the treasurers with their generous contributions.

* Homiletically, many comment that by contributing to God's causes, a Jew truly takes for himself, for personal benefit of generosity is far greater than its cost.

3

R. Wolbe

~ The question is obvious: Why did the Torah say that Bnei Yisrael should "take" a donation for Hashem? Would it not be more correct to say that they should "give" a donation to Hashem?

מקדש הלוי — רינו 5 יו"ג 4

DARASH MOSHE ON THE TORAH

5

Alternatively, we can ask why the Torah said let them take for Me a gift. Would it not have been more appropriate to say let them give?

However, from this we see that Hashem desired contributions only from those who believed that the money they have belongs not to them but to Hashem. Only someone who thinks of his money as a trust fund that Hashem has put under his care and which is to be used only for the purposes Hashem designated is worthy to have a share in the Mishkan. (Although, of course, all money is really Hashem's, He gives each individual the freedom to do whatever he wants with it, to give to worthy causes or not to give to them, as a test of his faith.) Accordingly, when someone with this attitude gives tzedakah, it is not as if he himself is giving, but rather as though he is simply allowing those who collect the tzedakah to come and reclaim something which is not his. Thus, although the collectors are taking, still the donor is not actually giving.

Although with other areas of tzedakah, donations are accepted even from those whose intentions are not so lofty, the construction of the Mishkan was different. There Hashem was totally unwilling to accept donations from anyone who felt he was giving from his own money rather than from Hashem's. This attitude was epitomized by King David's proclamation to Hashem regarding the building of the Beis HaMikdash: ומִיָּדְךָ נָתַנּוּ לָךְ: and from Your hand we have given it to You (Divrei HaYamim I 29:14).

עוד נראה לומר תשובה נוספת, שהרי למעשה, כל העולם כולו - של הקב"ה הוא, ולאדם לא ניתנה אלא רשות להשתמש בו למטרות ראויות ונכונות. מעתה נמצא, שהאדם המרים את תרומתו למלאכת המשכן או לכל מטרה אחרת - אינו נוטל משלו, אלא לוקח משל הקב"ה בכדי ליתן לו!

ואמנם, על נקודה זו כבר עמד דוד המלך כשאמר לפני הקב"ה לאחר שקיבץ כסף וזהב לבנין בית המקדש (דברי הימים א' כ"ט, י"ד): "וכי מי אני ומי עמי כי נעצר כח להתנדב כזאת, כי ממך הכל ומיידך נתנו לך", כלומר: דוד המלך הכיר בכך שאין הנתינה למלאכת המקדש - נחשבת לנתינה שנותן האדם משלו, אלא לנתינה שנותן משל הקב"ה, והיינו מ'ידיך - נתנו לך'.

ובזה יבואר גם הלשון שנאמרה בסוף הפסוק בפרשתנו: "מאת כל איש אשר ידבנו ליבו תקחו את תרומתי". שכן לכאורה יש להתפלא, מה פשר הלשון: 'תקחו את תרומתי'? הרי צריך היה להיות כתוב: 'מאת כל איש וכו' תקחו את תרומתי'!

אכן על פי האמור - מבואר היטב. שהרי נמצא, שהתרומה - אינה תרומתנו שלנו, תרומתם של ישראל, אלא תרומתו של הקב"ה ומשלו! מעתה, מצוה אותנו

ה' יתברך רק לקחת ממנו את התרומה וכביכול להעביר אותה למלאכת המשכן, אולם בסופו של דבר התרומה אינה תרומתנו שלנו - אלא תרומתו שלו!

רמב"ם

עבודה

פרשת תרומה

עבודת

6

ויסוד זה בא משנה זו ללמדנו, רבי אלעזר איש צרפתא אומר, מן לו משלו, שאתה ושלך שלו, פי' בכל מה שאתה נותן להקב"ה, מוכר כי אתה נותן לו משלו, כי כל עמך וכל מה שיש לך שלו הוא, וכן דוד הוא אומר, כי ממך הכל ומיידך נתנו לך, דממה שצריך לנו מוציא ומתניס לך.

להקב"ה, אלא אדרבה הקב"ה נותן לו. כי ענין נתינה שייך לומר, כאשר יש לאדם דבר משלו, והוא בטוב לבו נותנו לאחר, אבל אגדי הקב"ה, הרי אין לאדם משלו כלום, פי' הכל שייך להקב"ה, וכל נתינה ונתינה נותנו היא, אם כן מה אתה נותן לו, הלא הכל שלו הוא. אלא הקב"ה נותן לך, דהיינו נותן לך זכות שפועל ליתן לו משלו, נמצא כי אתה לוקח ממנו ולא נותן לו.

ויבואר על פי מה ששינוי במסכת אבות (פ"א מ"ו) רבי אלעזר איש צרפתא אומר, מן לו משלו שאתה ושלך שלו, וכן דוד הוא אומר (ד"ה א טו) כי ממך הכל ומיידך נתנו לך. והכוונה בזה, כי בכל דבר אשר האדם מקדיש מאתו לה', כגון שמפריש זקקה מנכסיו, או מנעט מהנאתו לכבוד ה', צריך לזכור שאינו נותן בזה

ועל הענין הזה אמר שלמה המלך ע"ה
 (משלי ג ט) כבד את ה' מהוון, ודרשו
 חז"ל (ירושלמי פאה ג:) אלא תקרי מהוון
 אלא מהוון, ממה את מכבדו ממה שחונן.
 ר"ל כי אי אפשר לפרש כבד את ה'
 מהוון כפשוטו, כי אין לאדם הון ועושר
 משלו, שיוכל לכבד בו את ה', כי הכל
 של הקב"ה. לכן פירשו, מהוון, ממה
 שהקב"ה חונן ונתן לך, מזה תחזור ותתן
 לו. וכן דרשו חז"ל על פסוק זה (יש"י
 משלי טט) אל תקרי מהוון אלא מגרוון,
 ר"ל שמכבד את ה' בגרוון בתורה ומסלה,
 ומנין לך קול להחפלה ולעסוק בתורה,
 הלא קבלת את זאת מאת הקב"ה, וכמו
 שאמר הקב"ה למשה (שמות ד יא) מי שם
 פה לאדם או מי ישום אלם או חרש או
 פקח או עור הלא אנכי ה', נמנע כי

אתה חוזר ומכבד את ה' משלו, ממה
 שהוא נתן לך.

וזהו שאמר הקב"ה ל בני ישראל, ויקחו
 לי תרומה, לי פירושו כמו משלי,
 כמו שאמר הכתוב (בראשית כ ט) וקח לי
 משם שני גדיי עזים, ופרש"י הק', לי משלי
 הם. והוה ויקחו לי תרומה, שכאשר בני
 ישראל יתנו דרקה לבנין המשכן, ידעו שהם
 נותנים משלי, כי אין להם כלום משלהם.
 ואזי תהיה הנתינה שלהם צחינת ויקחו
 צחינת לקיחה, כי ידעו שהם מקבלים בזה
 מאת הקב"ה, שהקב"ה נתן להם זכות
 וטובת הנאה, לנדב משל הקב"ה לבנין
 המשכן, והקב"ה ממשע להם כאלו הם
 נידבו משל עצמם. והוה מאת כל איש אשר
 ידבנו לבו, ר"ל אף שהם מנדבים בנדבה
 לבם, ונרגש אללם כאלו נותנים משלהם,
 בכל זאת 'תקחו' את תרומתי, יזכרו שהיא
 צחינת לקיחה אללם, כי ממך הכל ומידך
 נתנו לך.

וזה הכוונה במה שאמרו חז"ל צדיקי
 תרומות ומעשרות (מילין קלא): טובת
 הנאה לבעלים, ר"ל שהאדם צריך לזכור,
 שאינו נותן משלו לעניים ולהכניס זכו, כי
 הכל משל הקב"ה, רק טובת הנאה הוא
 לבעלים, שהקב"ה נתן לו בו טובת הנאה,
 שעשהו שליח לחזור וליתן לו משלו, ויחשב
 לו כאלו נתן משל עצמו.

☆

וזהו מנחת יחוד ה' אשר האדם צריך לקבל
 על עצמו במנחת קריאת שמע,
 להאמין באמונה שלימה, כי הוא וכל אשר

לו שייך להקב"ה, וכל מה שעושה הוא בכח
 *ה', ואין לו משלו כלום, תן לו משלו שאתה
 ושך שלו הוא, וזוה מייחד כל עניני העולם
 אליו יתבדך. והוה שמע ישראל ה' אלהינו
 ה' אחד, ר"ל שהכל שלו, ואין דבר חוץ
 ממנו.

ובאשר האדם זוכה להכיר את זאת, אזי
 עיניו ולבו מלווים תמיד אל
 הקב"ה, וכאשר זוכה לכבד את ה', ולעשות
 איות מעשה טוב, אינו מעלה על דעתו
 שאפשר לו להתגאות בזה, ושצני אדם צריכין
 לכבדו בעבור זה, כי הלא ממך הכל ומידך
 נתנו לך. אלא פיו ולבו מלאים שירה חממה
 לה', על שנתן לו הזכות לכבדו משלו, ויזכהו
 לעבדו וליתן לו מנכסיו. והאיש החושב בדרך
 זה, אי אפשר שימערר בלבו איזה כעס או
 הקפדה אפילו כל דהוה, שהרי אין לו משלו
 כלום, ועל מה יקפיד, ועל מה יכעס.

ובחשבה זו, היא ההכנה היומר ראיה
 *לקראת שנת הבא שנת זכור,
 ולמי הפורים הבאים לקראתנו. כי עיקר
 כח קליפת עמלק היא, להכניס בקרב האדם
 כח של ישות, שירגיש כאלו יש לו עצמיות,
 וכאלו יש לו נכסים משלו, ושימגאה בהונו
 ורכושו, ורצונו לעשות פירוד בין שמים
 לארץ, כאלו הארץ היא ישות בפני עצמה,
 נפרדת מן הקב"ה ומן השמים. ועל זה
 רומז שמו עמלק, שעולה כמנין ר"ם, כי
 כח הקליפה שלו, לרומם את לב האדם
 בקרבו, כאלו הוא יש בפני עצמו.

ובבב זה בא המן מורע עמלק לקטרג
 על בני ישראל, ואמר (אסתר ג ט)

ישנו עם אחד 'מפוזר ומפורד', היינו שצני
 ישראל מתנהגים על פי כח הקליפה שלו,
 המפריד צחינת ארץ מצחינת שמים, ובכח
 זה רצה לשלוח בהם יד. כי אם היו בני
 ישראל בימים ההם, מייחדים את שם ה',
 והיו מאמינים כי הם וכל אשר להם של
 הקב"ה, לא היה בכחו של המן לשלוח
 עליהם לגורו עליהם גזירה זו.

ולבן כאשר רצה אסתר להכניע כחו של
 *המן, שלחה לאמר למרדכי (אסתר ד
 טו) לך 'כנוס' את כל היהודים, כנוס הוא
 הסיפוך מטענתו של המן שאמר מפוזר
 ומפורד, כי מרדכי ואסתר פעלו להכניס
 *בלבות בני ישראל מנחת יחוד ה', שהאדם
 ייחד כל מה שיש לו לה', ויכיר כי הוא וכל
 אשר לו שייך להקב"ה, כי אין דבר נפרד
 מאלהותו, וזוה גרמו להכניע כחו של עמלק
 אשר בלבות בני ישראל, וממילא נכבטל כח
 השליטה של המן.

ובן בכל שנה, כאשר ימי הפורים באים
 לקראתנו, עלינו למחוק מחשבה זו של
 קליפת המן ועמלק, המתקנת בלבו של כל
 אחד מאתנו, כי כל אחד מלא עדיין בהרבה
 מחשבות של כח ופועל יד, אני עושה, אני
 פועל, אני מרויח נכסים, ומתוך כך ממערר
 בלבו כעס והקפדה, קנאה וגאווה, לנטור
 שנאה על דא ועל הא, שזה לא כיבדו כראוי,
 וזה אמר עליו דבר נגד רצונו, ומזה נולדים
 כל מיני פירודי בלבות בני ישראל.

ובדי למחוק זכרו של עמלק מלבנו, עלינו
 *לחוקק בלבו יסוד זה, שאין לאדם
 משלו כלום, וצריך כל אחד לשון לעצמו לשון

המשנה הנ"ל: 'מן לו משלו שאתה ושך
 שלו, וכן גדוד הוא אומר כי ממך הכל
 ומידך נתנו לך', עד שירגיש בלבו באמת,
 שהוא מסור כל כולו ביד ה', ומתוך כך לא
 יתגאה בקרבו, וימחול צניקל לכל מי
 שניערר.

ואם מתעורר בלבו מחשבה של זכר
 ועגמת נפש על מה שעשה לו
 חבירו, יחשוב הרי בצער זה ובלצי הנשצה,
 נשצר כח היש של עמלק, והרי זהו תכלית
 צריאתי בעולם, למחוק חלק העמלק אשר
 בקרבי, ולבוא לידי ציטול היש. וכמעשה

בחזור לעניינינו, כי מחשבה זו צריך האדם
 לחזור תמיד, שתכלית צריאתו
 בעולם היא, לציטל את עצמו וכל אשר לו
 לה', ולדע כי הוא וכל אשר לו של הקב"ה.
 ובדרך זה צריך האדם לתקן את צניו וצני
 צימו, שימגוהו בהכניעה וענוה וצניטול היש,
 ושיזכרו תמיד כי אין לאדם משלו כלום.

וזהו עלינו לכון צעת קריאת המגילה,
 *למחוק ולהכניע כח הישות של המן
 מורע עמלק, ולנשא כחו של מרדכי ואסתר,
 שהוא כחו של משה, כמו שאמרו במדרש
 (אסתר"ר ו ט) כי מרדכי היה צחינת משה
 רבינו דודר ההוא, וכמו משה רבינו אמר
 (דברים ג כג) ואסתקן אל ה' צעת ההיא
 לאמר, ופרש"י הק', יאף על פי שיש להם
 לנדיקים לתלות צמעשיהם הטובים, אין
 מבקשים מאת המקום אלא מנחת חנס, כי
 לא עלה על דעתו של משה, שיש לו להחפלה
 בזכות מעשיו הטובים, כי מי נתן לו כח
 לקיים כל המעשים טובים, ומי שם פה
 לאדם או מי ישום אלם או חרש וגו' הלא
 אנכי ה', והיאך שייך שיוכל לבקש בזכותו,
 כן גם מרדכי הצדיק הנטיע מדה זו בלבות
 בני דורו בימים ההם.

וזהו היא ענין מנחת משלוח מנות, שתיקנו
 לנו מרדכי ואסתר לקיים ציוס הפורים,
 שהכוונה בזה, לשלוח מנות, היינו להמשיך
 ולהאיר השפע, איש לרעהו, איש היינו
 המדות העליונות, דהיינו אומיות יה"ו של

השם, שנקרא איש, לרעהו, לאות ה' תתאה,
 דהיינו צחינת מלכות. שבתוך צחינת מלכות,
 דהיינו בתוך כל עניני העולם הזה, יזכור
 כי השפע בא לו מלמעלה, מאותיות יה"ו
 שבשם, ואין לו משלו כלום, אלא אתה ושך
 שלו הוא. ובמחשבה ופעולה זו, עושה האדם
 יחוד גדול ציוס הפורים, שמיחד צחינת
 ארץ לשמים, ומנחה את כחו של עמלק
 הרואה להפריד צנייהם.

מי מלל לשמי, עד שלא נתתי לו בן זכר, מי עשה לי מעקה עד שלא נתתי לו גג וכו', הרי שאין האדם פועל כלום מעצמו, אלא ממה שנותן לו הקב"ה. אולם חשקו והתלהבותו של האיש הישראלי לקיים מצות ה' ותורתו, זאת בא מהאדם מעצמו, שהוא בעצמו מתלהב בלבו לאהבה את ה' ולקיים מצוותיו. ולכן כל כמה שתגדל חשקו והשתוקקותו של האדם לקיים מצוות ה', כך תגדל מעלתו וחשיבותה של המצוה ^א.

גם הגאון רבי אלעזר מנחם מן שך זצ"ל ראש ישיבת פוניבז' נדרש להסביר תמיכה זו, מדוע נאמר "ויקחו" ולא "ויתנו".

בגמ' נאמר (סוכה מט) "א"ר אלעזר כל העושה צדקה ומשפט כאילו מילא כל העולם כולו חסד שנאמר (תהלים לג ה) אוהב צדקה ומשפט חסד ד' מלאה הארץ, שמא תאמר כל הבא לקפוץ קופץ (פרש"י שכל הבא לקפוץ ולעשות צדקה וחסד קופץ ומספיקין וממציאין לו אנשים מהוגנים) לכך תלמוד לומר (תהלים לו ח) מה יקר חסדך אלקים" (פרש"י צריך לתת לב ולטרוח ולדוץ אחריה).

מבואר שכדי להיות ראוי לעשות חסד צריך זכויות מיוחדות, שלא כל אדם זכאי להם, ואין הפשט שמי שיש לו כסף ורוצה לעשות צדקה וחסד עושה בכספו כרצונו, אלא זה לא בידו, וצריך זכות מיוחדת לזה.

זהו ביאור הפסוק, ויקחו לי תרומה, שהתרומה שאתה נותן עליך לדעת שהיא קנין ועליך לזכות שיתנו לך אפשרות לתת ואינך יכול לתת מעצמך וכפי רצונך וכדי לזכות צריך לעשות ולטרוח רק כך היא התכלית.

מחשבת מוסר ה"א עמ' סט"ז

בזה יבואר מה שאמר התנא הרי רץ למצוה, כי האות והראיה לכך שהאדם משתוקק לקיים מצות ה', היא הליכתו וצעידתו למצוה, כי אם הוא רץ למצוה הרי זה מוכיח על תוקף חשקו ומאווייו לקיים המצוה, אך אם אין הליכתו אלא בפסיעות קטנות, הוכיח בזה שאין חשקו איתן כל כך לקיום תורה ומצוות. ואמר התנא הרי רץ למצוה, שתשתוקק ותכסוף לקיים תורת ה' ומצוותיו, עד שלא יהא בידך להתגבר על עוצם החשק שיבער בלבך לקיים מצוות ה', ותרוץ לדבר מצוה, ואם יקיים מצות ה' בחשק גדול כל כך, יתעורר בלבו מאליו לקיים עוד מצוה, ומכך יימשך לקיים הרבה מצוות ה', ולכן סיים ואמר שמצוה גוררת מצוה, כי לפי גודל חשקו בקיום המצוה יבא לקיים עוד מצוות רבות.

בזה ינעם מאד מה שכתב רש"י הפרשה יפרישו מממונם נדבה, כי הגם כי עצם המצוה היא הנתינה למלאכת המשכן, מכל מקום דבר זה אין האדם עושה מאליו, שהרי אם לא נתן לו הקב"ה ממון לא היה בידו להפריש מממונו למלאכת המשכן, וחלק האדם בנתינה זו הוא רק מה שמרים תרומת ה' בנדבת הלב, ברצון ובשמחה, ולא כטבע בני אדם שקשה עליהם מאד להפריש מממונם לגבוה.

והאות והראיה על שמחה ורצון הלב, היא במה שמקדים להפריש מממונם טרם שנותן תרומת ידם, כדרך האיש נדיב הלב, אשר ידו פתוחה לנתינת צדקה, אינו ממתין עד שיביא העני, אלא מפריש מממונו לצדקה, מקודם שיבא העני אליו, ומכין עצמו ליתן לו מהממון שהפריש מכבר מרצונו

ונשמע מיד אמר הקב"ה ויקחו לי תרומה. ויש להבין מה כוונתם בזה לתלות תרומתן של ישראל במה שאמרו נעשה ונשמע.

ויש לבאר בהקדם ביאור מה שאמרו במשנה (אבות פקד' משנה ז') בן עזאי אומר הרי רץ למצוה קלה ובורח מן העבירה שמצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה ששכר מצוה מצוה ושכר עבירה עבירה. ויש להבין מהו ענין ריצה למצוה. ונראה לבאר על פי מה שאמרו במדרש (ויקרא רבה פכ"ג, ג) רוח הקדושה אומרת מי הקדימני ואשלם (איני מה, ג) מי קלס לפני, עד שלא נתתי לו נשמה,

ויש לבאר בהקדם ביאור מה שאמרו במשנה (אבות פקד' משנה ז') בן עזאי אומר הרי רץ למצוה קלה ובורח מן העבירה שמצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה ששכר מצוה מצוה ושכר עבירה עבירה. ויש להבין מהו ענין ריצה למצוה. ונראה לבאר על פי מה שאמרו במדרש (ויקרא רבה פכ"ג, ג) רוח הקדושה אומרת מי הקדימני ואשלם (איני מה, ג) מי קלס לפני, עד שלא נתתי לו נשמה,

שפתי 14 תרומה ראם רנמ

ונלך זעקבותיו לפרש כאן הפסוק ויקחו לי תרומה, כי הרי האדם מכח ענמו לא נמצא בו שום דעה ענמי לעבוד את קונו עלת כל העילות כנ"ל, רק הענה לזה שיקחו תרומה מל' המרוממות, כלומה שיפנה לבו ומחשבתו מכל הרעיון זישין כדי שיוכל לקבל ולקח"ת מאתו כביכול המרוממות הנפש, מאת כל איש אשר ידבנו לבו מקחו את תרומתי, רנ"ל לפי שכלו של כל אדם ומדריגתו שהכין את לבו לקבל מאתו ית' המרוממות, לפי הכנתו כך המרוממותו שיוכל לקבל המרוממות מהש"ת.

קצו 15 חיי תרומה משה

ונשמע מיד אמר הקב"ה ויקחו לי תרומה. ויש להבין מה כוונתם בזה לתלות תרומתן של ישראל במה שאמרו נעשה ונשמע.

ויש לבאר בהקדם ביאור מה שאמרו במשנה (אבות פקד' משנה ז') בן עזאי אומר הרי רץ למצוה קלה ובורח מן העבירה שמצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה ששכר מצוה מצוה ושכר עבירה עבירה. ויש להבין מהו ענין ריצה למצוה. ונראה לבאר על פי מה שאמרו במדרש (ויקרא רבה פכ"ג, ג) רוח הקדושה אומרת מי הקדימני ואשלם (איני מה, ג) מי קלס לפני, עד שלא נתתי לו נשמה,

כא. ויותר מזה יש לאדם לעשות רצון קונו כרצון עצמו וכמו שאמר הכתוב (שמות כד, יא) ויחזו את אלהים ויאכלו וישתו, והרגם אונקלוס והוה חראן דקורבניהון כאלו אכלין ושתין, כי הגיעו למדריגה גבוהה ונעלית בעבודתם את בוראם שהקריבת קרבנות היה בעיניהם כאילו אכלו ושתו, והתענגו בעבודתם כמו בני אדם המתענגים באכילה ושתייה. וכן אמר רודרד המלך ע"ה (תהלים מב, ב) צמאה נפשי לאלהים לאל חי וגו', (שם סג, ב) צמאה לך נפשי כמה לך בשרי וגו', כי גם נפשו הגשמי וכשרו החומרי התאוה והשתוקקו לקרבת אלהים. ובוה פירש החפץ חיים נוסח הברכה בכרכת התורה והעבר נא ה' אלהינו את דברי תורתך וכו', עתירתנו * ותפילתנו לפני שוכן מרומים, שתהא התורה הקדושה עריבה בפניו ובפי צאצאינו כאכילה ושתייה גשמית העריבה לפי אוכלם.

הטוב, ולא כאיש צר העין, שאין לבו נתון להיטיב עם הבריות, אינו מפריש מממונו, אלא בכורא העני אליו, ואז יתן לו צדקה, ואינו נתון בטוב לב ושמחה. לכן ציוה הקב"ה שמתחילה יפרישו את נדבת לבם למשכן, כדי שיהא נתינתם שיתנו לאחר מכן לתרומת ה', ברצון ובשמחה ובטוב לבב.

רלה

שביבי לב

(נו) "ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי, וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחשת". פירוש: כל רצונו של הקב"ה שיתנו זהב וכסף ונחשת להמשכן, אינו בשבילו כביכול, כי גם משכן מעצים לבד טוב בעיניו, אלא כל הטעם הוא מפני שאצל האדם יש ליה חשיבות, וכשהאדם לוקח מעצמו מה שהוא אוהב, ומוסרו לכבוד השם — זהו רצונו. ולכן כתיב לשון "קיחה", כי העיקר הוא לא מה שהוא נתון למשכן, אלא מה שלוקח מעצמו, וכן נקראת "תרומה", כי הענין הוא ההפרשה, וממילא איקרי כאן "אשר ידבנו לבו", כי בזה הוא מוסר לבו לשמים!

הוא מה שאמר שלמה המע"ה "אפריון" היינו בית המקדש, עשה לו המלך שלמה — המלך שהשלום שלו — "מעצי הלבנון", "עמודיו עשה כסף", "רפידתו זהב", "מרכבו ארגמן", אבל העיקר הוא כי "תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלים" — האהבה שהבריות אוהבין לעצמן, ומוסרינן אותה לשמים!

* * *

בוה יבואר מה שאמרו בתנא דבי אליהו כי לאחר שאמרו בני ישראל נעשה ונשמע אמר הקב"ה ויקחו לי תרומה, כי במה שהקדימו נעשה לנשמע, הוכיחו על עוצם חשקם ותאוותם לקיים תורת ה' ומצוותיו, כי האיש המצפה ומשתוקק לדבר אינו ממתין עד שישמע כל מה שעליו לעשות, אלא כבר בשמעו רמו קל על מה שמוטל עליו לעשות, כבר מבקש הוא לעשות ולקיים מה שנצטווה, לכן הקדימו נעשה לנשמע, כי עוד טרם

שישמעו מה עליהם לעשות, כבר הם מוכנים לעשות. ועל זה אמר רבא (שם פ"ח ע"ג) אנן דסיגינן בשלימותא, יש לפרש שהלכנו בלב שלם, לכן הקדמנו נעשה לנשמע. ולכן לאחר שהקדימו נעשה לנשמע וגילו עז חפצם לקיים מצות ה', אמר הקב"ה "ויקחו" לי תרומה, שתהא בעיניהם נתינתם ותרומתם למלאכת המשכן, כאילו הם לוקחים, דהנה בטבע האדם שלוקח בחשק ונותן בלא חשק, ובנדבת המשכן אמר הקב"ה שתהא הנתינה בחשק, כאילו הם לוקחים הממון בשמחה וברצון לבב.

איש תמיד

שניתי 2135

לאדם החשוב במה שמוכן הוא לקבל מידו, וכל שכן בבורא יתברך שמו שכאשר נותנים לו נחשב הדבר כאילו לוקחים ממנו, עוד נראה לבאר על דרך זה, שנתינה בשביל הקב"ה, לצורך השראת השכינה, איננה נתינה כלל, רק לקיחה, שהרי הקב"ה באמת לא צריך דבר מבני אדם, ואינם יכולים להוסיף לו בנתינתם מאומה, כאשר נתן האדם תרומה בשביל המשכן לכבוד ד' יתברך, אינו נתן תועלת לקב"ה * אלא מביא תועלת לעצמו, שהרי הוא מתעשר בזכות תרומתו ויש ברכה בנכסיו, וכיון שעיקר התועלת בנתינתו היא לעצמו, נמצא שנתינה זו, לאמיתו של דבר, היא לקיחה.

שפודי דעת / פרישת תרומה שנו

שנינו שהמליץ על הדברים את הפסוק (משלי ד, ב) "כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו". אך גם פסוק זה טעון הבנה, מדוע מכונה התורה 'לקח' ולא 'מתת'. השפת אמת מפרק את שלושת ההבחנות באבחה אחת ועל פי רעיון אחד. עיקר הנדרש מהאדם בעבודת הבורא, אינו מעשה המצוה, אלא הרצון המביא לידי עשיית המצוה. "מה ה' אלהיך שואל מעמך", מה היא עיקר נקודת הדרושה האלוהית מהאדם, היא שירצה בלב שלם ותמים לעבדו וליראה ממנו. האדם הוא בן תמותה בשר ודם, ובתור שכזה הוא מוגבל ביכולתו ובמעשיו עד מאוד. אין לו יכולת לעשות מעשה שהוא רצון שמים בשלמות, שכן המעשה האנושי מופקע משלמות מעצם עצמיותו. הרצון האלוהי נעלה מהשגת אנוש, על אחת כמה וכמה מיכולת מעש אנושי, הנדרש מהאדם הוא רק הדבר אותו הוא כן יכול לעשות בשלמות מושלמת, והוא רצונו. זאת ועוד, הרצון העומד מאחורי מעשה המצוה, משמש כקטר ומנוע המרים את המצוה ומביא אותה עד כסא הכבוד ממש. בכוח הרצון, יכול גם יכל בן תמותה לתת לבורא יתברך. מעשה האדם הוא ארצי גשמי, אך ברצונו הוא יכול להתעלות לרוחניות ולבחינת הכתוב (תהלים פג, ו) "אני אמרתי אלהים אתם".

התורה

תרומה

אוצרות

די

אלא, מבארים שנתינת תרומה ומעשר, באמת הרי היא לקיחה. שהרי אמרו: "עשר בשביל שתתעשר", וכן הוא בנביא מלאכי: "הביאו את כל המעשר אל בית האוצר ויהי טרף בבתי והריקותי לכם ברכה עד בלי די" ואמרו חז"ל: "עד שיבולו שפתותיכם מלומר די". לפיכך כתיב "ויקחו לי תרומה" דבתרומה שיתנו לי הם רק לוקחים להם ברכה אל בתיהם, אבל הם אינם נותנים לי כלום ד"לילי הכסף ולי הזחב נאום ה"י.

וביתר ביאור. את מעשי המצוות נתנה לנו התורה, על מנת שבאמצעותם יתעורר האדם לרצות ולשאוף להגיע עדי גבהי מרומים. והגם שביצוע המעשה עצמו לוקח בחסר, אך הרצון שמתעורר עקב המעשה מכסה על החיסרון ומרומם את מעשה המצוה עד ה' יתברך.

אלא מבואר כאן, מהו כח היצר המעוור עיני חכמים לראות את האמת, ומחזק להם את "כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה" (דברים ה). ואף כאשר כל הכסף נתון להם מן השמים, קשה להם להוציא ולתת לנדבת המשכן, וצריך עיני פיוס מאת ה'.

מצינו אפוא, שבסופו של דבר מגיעה המצוה אל יעדה, אך לא מתוך עשיית המעשה כי אם מתוך הרצון לעשותו. הרצון הוא העיקר, כי הוא המנוע שמאחורי המצוה הגולמית. על עיקר זה, על רצון האדם תופסת לשון 'לקיחה' ולא 'נתינה' האדם לא 'נותן' את רצונו אלא 'לוקח' את רצונו. הוא לוקח את נפשו, דהיינו את רצונו. מלצרות בסיפוק צרכיו האישיים ומנווט אותו לעסוק בסיפוק רצון עליון. זה הוא שאומרת התורה "ויקחו לי תרומה", כי על ידי שלוקחים את הרצון יכולים להעלות את המצוה עד "לי" ממש, עד כסא הכבוד. הרצון מכונה 'תרומה', כי הוא צמרים את המעשה ומרוממו עדי מרום, ועל אף שלמעשה לא עשה האדם די, כבר אמר הכתוב (תהלים נ, ג) "לאל גומר עלי", שבזכות רצונו גומרים עבורו את המלאכה.

האמת לאמתה ופשר הדברים כן: רגיל אני לרשום בפנקס מיוחד את סכומי הכסף שאני מפריש לצדקה, וכאשר נשאלתי מה ערכו של כל רכושי, נקבתי בסכום הרשום בפנקס. שכן זהו רכושי האמיתי הגנוז ב- "אוצרות שמים" ואין לשום אדם אפשרות ליטלו שוב ממני. מיד ציווה המלך להביא לפניו את "פנקס הצדקה" של השר בכדי לאמת אם נכון הדבר. כשנוכח בכנות דבריו, השיב לו את רכושו והחזירו על כנו.

תשובתו הנפלאה של השר רמוזה בפסוק: "איש אשר יתן לכהן רכוש שניתן לדבר מצוה לו יהיה", לעולם ועד יהיה גנוז עבורו ואין בכוחם של גולנים וחמסנים לקחתו ממנו לעולם, משום שהגניזה היא הקרן השמורה לעולם הבא. ו"הלקיחה" שנעשת על ידי הנתינה, אלו הפרות שאוכל בעולם הזה.

בביאור הפסוק: "צדקה תציל ממות", מוצאים אנו שהבטחה זו שאמרה שלמה המלך ע"ה, מתיישמת במשך התקופות השונות המובאות במדרשי חז"ל. מובא על בנימין הצדיק שהיה ממונה על קופה של צדקה, כי פעם באה אשה לפניו בשנות הרעב ואמרה לו: רבי פרנסני, א"ל: העבודה (שבועה) שאין בקופה של צדקה כלום, א"ל: אם אין אתה מפרנסני, הרי אשה ושבעה בניה מתינו! עמד ופרנסה משלו. לימים חלה ונטה למות, אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה: "רבש"ע, אתה אמרת כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא, ובנימין הצדיק שהחיה אשה ושבעת בניה ימות בשנים מועטות הללו?" מיד קרעו גזר דינו והוסיפו על שנותיו כ"ב שנים.

מסיפור זה מובן מי החיה את מי, ר' בנימין את האלמנה או האלמנה את ר' בנימין, הרי אומר האלמנה עשתה עמו יותר ממה שעשה הוא עמה. בדומה, מסופר

ולא זו בלבד, אלא כאשר מדובר בצרכי עוה"ז מוכן האדם לפזר כמה שיותר, ללא חשבון וללא מעצור, ועל דבר שיש בו צורך ולו המועט ביותר, מוכן להוציא טבין ותקילין. אך בנוגע לרוחניות, מתחיל לחשב כמה פעמים אם יש צורך בזה, ומרהרר בליבו אם הכל הוא לשם שמים. אולם ההיפך הוא הנכון - בצורכי מצוה יש לפזר ככל שיותר דהוצאות של מצוה - אין מפסידים מאומה, ואדרבה ככל שיתן יתרבה ממנו ונכסיו. ואילו בהוצאות של עניי עוה"ז יש לקמץ כמה

שיותר שהרי בהוצאות אלו - אכן מפסידים, לכן נקראים הוצאות. משא"כ עניי צדקות בשם הכנסות נקראו, ואם רוצה לקמץ יקמץ בהוצאות ולא בהכנסות. אשר על כן כתוב "ויקחו לי תרומה" ולא ויתנו לי תרומה, שהרי אמרו חז"ל: "כל מזונותיו של אדם קצובים מראש השנה עד ראש השנה חוץ מהוצאות שבתות, והוצאות יו"ט, והוצאות בניו לתלמוד תורה, שאם פחת פוחדתן לו ואם הוסיף מוסיפין לו" (עין ברש"י שם וברטב"א בביאור הגמרא), וכתב הריטב"א ז"ל (מובא בשיטה מקובצת) דלאו דווקא הוצאות שבת ויו"ט, אלא הוא הדין לכל הוצאות של מצוה אינם קצובים מר"ה, ויכול להוציא כמה שרוצה, ואם פוחדת פוחדתן לו ואם הוסיף מוסיפין לו, אלא שנקטה הגמרא הוצאות שרגילים ושכיחים.

24

גם אותם חזיים בכוכבים אשר אינם יהודים, הודו בעליל שאכן ישנו קשר אמין בין מעשי צדקה לגורלו של האדם, ושהצדקה אכן מאריכה ימיו ושנותיו והכל כפי גודל המעשה שנא': "רודף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד".
כפי גודל טוהר הכוונה בנתינת הצדקה, כך גודל השפעתה. בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה, נווט ברוח קודשו את התרומה למשכן לפי כוונת התורם. כאשר כיוון התורם לשם שמים, היה נותן בצלאל נדבתו בקודש הקודשים. תורם אשר כיוון לפניה אחרת, דהינו לשם כבוד וכדו', היה נותן נדבתו בהיכל, בעזרת כהנים או בעזרת נשים. זהו שנאמר: "ולחשוב מחשבות" - על ידי רוח הקודש ואז - "לעשות בזה ובכסף".

כך הוא בכל סוגי התרומות למיניהן, כגון: אדם שתורם לשיבה קדושה אשר בה לומדים תורה תלמידים רבים וגדלים בתורה בזכות אותם התורמים, ללא ספק גדולה זכות התורמים, אך את יעוד הכספים במקרה זה יגלגלו מהשמים כפי כוונת התורם. אם תרם לשם שמים, ישמש הכסף לרכישת ספרי קודש חיוניים לשיבה או ילך ישירות למאכל הת"ח ההוגים בתורה, ויחשב לתורם כאילו הקריב קורבן על המזבח. אך אם נתן את הצדקה לשם כבוד וכדו', אזי ילכו הכספים למטרה פחותה, כגון לדברי החולין וכדו'.

פרשת תרומה * עמק הפרשה

25

התורה בעד תרומה
על דרך הרמז ייתכן עוד לומר, שרמזים כאן דברי חז"ל המופיעים במסכת תענית (ט, א): אשכחיה (מצאו) רבי יוחנן לנינא דריש לקיש. אמר ליה: אימא לי פסוקין (אמור לי את הפסוקים שלמרת יחוס). אמר ליה: "עשר תעשר". אמר ליה (אמר החוקק לך יתחנן): ומאי עשר תעשר? אמר ליה: עשר בשביל שתתעשר. אמר ליה: מנא (מנין) לך? אמר ליה: זיל נסי (לך נסח). אמר ליה: ומי שרי לנסוייה (והאם מותר לנסות) להקדוש ברוך הוא? והכתיב "לא תנסו את ה'!" אמר ליה: הכי אמר רבי הושעיא - חוץ מזו (כלומר, בכל דבר אסור לנסות את הקב"ה, מלבד בנרשא המעשר, שמוחר לנסות ולהוכיח שאכן מי שמעשר מתעשר), שנאמר: הביאו את כל המעשר אל בית האוצר ויהי טרף בבית, ובתנוני נא בזאת אמר ה' צבאות אם לא אפתח לכם את ארבות השמים והיריקתי לכם ברכה עד בלי די".

מסתבר שנתינת תרומה פועלת על האדם לקבל שפע אלוקי מן השמים, ואם כן ניתן לומר גם "ויקחו לי תרומה", שהרי האדם הנותן הופך גם למקבל.

הרצון לתת מוסיף כוחות

הקב"ה ידאג שלאדם יהיה את כל הדרוש לו על מנת לבצע את תפקידו כראוי לכן, כאשר אדם נותן משלו, הרי הוא נוטל על עצמו שליחות נוספת, לעזור ולסייע גם לאחרים - או לעניים ולנוקמים, או לכהנים וללוויים - לומדי התורה ועובדי ה' במקדש - ואם כן הרי רק טבעי הוא שהקב"ה ישלח לו שפע נוסף, למלא ולחזק את ידיי בשליחויות הרבות שהוא נוטל על עצמו.

כך הדבר לא רק בשפע גשמי, של עושר ממוני, אלא גם בעושר רוחני ובכוחות רוחניים גדולים: כאשר אדם נוטל על עצמו שליחות רוחנית, הדבר מעשיר אותו

פרשת תרומה מרבדי חן 147

פרשת תרומה חשיבות הצדקה

"וידבר ה' אל משה לאמר, דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי".
אמר ר' יהודה: עשרה דברים קשים נבראו בעולם: הר קשה - ברזל מחתכו, ברזל קשה - אש מפעפעו (מרככו), אש קשה - מים מכבים אותה, מים קשים - עבים סובלים אותם, עבים קשים - רוח מפזרתן, רוח קשה - גוף סובלה, גוף קשה - פחד שוברו, פחד קשה - יין מפיגו, יין קשה - שינה מפכחתו, ומיתה קשה מכולם, וצדקה תציל מן המתה שנאמר: "צדקה תציל ממות".
* הצדקה הנה אחת מג' הסגולות המועילות ביותר לביטול הצרות והגזרות המאיימות על האנושות, "ותפילה ותשובה וצדקה מעבירין את רוע הגזרה". בכל עת צרה וצוקה, במאורעות קשים אשר עברו על עם ישראל, עסקו בצדקה והישועה לא אחרה לבוא. קבלה היא בידנו, יותר ממה שעושה העשיר עם העני, עושה העני עם העשיר.

פרשתנו פותחת במילים: "ויקחו לי תרומה", היה צריך הכתוב לומר ויתנו מאי ויקחו? אלא, כל תרומה וצדקה שאדם "נותן", הוא בעצם "לוקח". הנותן בהכרח מקבל, הצדקה הופכת לרכושו הבלעדי של הנותן ושום גורם לא יכול לשלוט בה. לעומת זאת, שאר הנכסים שעדין ברשותו נתונים לשליטה על ידי גורמים שונים, כמו השלטונות וכדו', ויכולים להילקח ממנו בעלילות שונות או על ידי "נזקי טבעי" כשרפות, שטפונות, רוחות רעות, רעידות אדמה וכדו', והרבה דרכים למקום. אך את הצדקות והחסדים שאדם זוכה לעשות בחייו, אשר הוויל מהונו בעבור עניים ובני טובים, בעבור מוסדות צדקה וחסד, זכויות אלה, לאף ייצור עלי אדמות אין את היכולת לשלוט בהם. וכבר התבטא מונבו המלך: "אבותיי גזזו לאחרים, ואני גנזתי לעצמי, אבותיי גזזו ממך שולטת בו, ואני גנזתי במקום שאין היד שולטת בו, אבותיי גזזו למטה ואני גנזתי למעלה".

מסופר על שר יהודי, באחת ממלכויות העולם, אשר הצליח מאוד בעסקיו ונעשה לאחד העשירים הגדולים באזורו. הדבר עורר את קנאת שאר השרים, אשר הוציאו דיבתו רעה אל המלך, ובאו בעלילות שונות ומשונות ואף טענו שאת כל עושרו עשה ע"ח קופת בית המלך. בתחילה לא יחס המלך חשיבות לדברי ההסטה

בהכירו את יושרו של סגנו. אך היות ולשון הרע עושה רושם, הזמינו לבסוף לחקירה. כאשר התייצב הסגן לפני המלך, שאלו המלך: "מהו השווי המדויק של כל רכושך?" נקב היהודי סכום שהיה כעשירית משווי האמיתי של רכושו. המלך כעס וציווה מיד להחרים את כל רכושו ולהשליכו לבית האסורים. בהתקרב יום המשפט שאלו המלך: כיצד העזת לשקר במצב נחושה? ענה השר: "כל מה שאמרת הוא

בכוחות המתאימים לביצוע שליחותו. אדם שמקבל על עצמו ללמוד תורה, הקב"ה נותן לו את הכוחות הדרושים לכך. אדם שנרתם ומגייס את כוחותיו בהם ניתן והתברך על מנת להרכיב תורה ולהפיץ אמונה, מקבל גם את הכוחות הדרושים לכך.

* במילים "ויקחו לי" באה התורה ללמדנו שכנתנת צדקה יותר משאנו נותנים לזולת, לוקחים אנו לעצמנו, והדבר בא לידי ביטוי בשלל תחומים, אם בממון, בכישורים ובשאר עניינים.

התועלת שבנתניה

כיצד חש אדם הנותן נדבה לעני? האם הוא רואה את עצמו כנותן לעני או כמקבל ממנו? התחושה הפשוטה היא כמובן שאנו נותנים לעני, אבל חז"ל אמרו: "יותר ממה שבעל הבית עושה עם העני, העני עושה עם בעל הבית". כלומר, מה שנראה לנו כנתניה, הוא באמת לקיחה. כך לגבי כל המצוות - אמנם האדם משקיע מאונו ומחוננו, אבל למעשה אין זו נתניה אלא לקיחה. הואיל והתועלת שהוא מפיק ממצוה זו או אחרת, היא גדולה לאין ערוך מהנתניה שלו.

טיפשותו של האיכר

הדברים יובנו בעזרת משל נפלא של החפץ חיים על אותו איכר בור ועם הארץ אשר הביא עגלה מלאה תבואה למכירה בעיר הגדולה.

כיון שחשש האיכר כי הקונים ירמוהו, דרש מהקונה הראשון שנודמן לו למלא את התבואה בשקים קטנים, ועל כל שק תבואה שממלא ולוקח ישים הקונה מטבע נחושת בתוך כובעו של האיכר ובסיום יספרו את המטבעות אשר בכובע ולפי המטבעות יקבל האיכר שכר עבור התבואה.

הקונה הסכים להצעת האיכר ועל כל שק אשר העביר לרשותו, שם מטבע בכובעו של האיכר.

* אולם בשעה שהיה הקונה טרוד בהעברת השקים לרשותו נתפתה האיכר הטיפש וגנב פעם בפעם מן המטבעות אשר בתוך הכובע, בלא שנתן דעתו לכך שעל כל מטבע שגונב לעצמו, מפסיד הוא לעצמו סכום הגדול מכך אלפי מונים.

הוא הדין, מסיים החפץ חיים, בקיום מצוות צדקה:

החוסך לעצמו פרוטה שהוא צריך לתת לעני (כאולם אנשים אשר אינם מעשירים) והחושב שעל ידי כך חוסך הוא לעצמו משול הוא לאותו איכר שוטה אשר "מרוויח" פרוטות,

"ויקחו" - לוקח לעצמו הרבה יותר!!

כעת מובנת הלשון "ויקחו" - שהרי כאשר אדם נותן לאחרים, לוקח הוא למעשה לעצמו הרבה יותר.

בחיי היום יום אנו נתקלים בהבחנה מעין זו בהזדמנויות שונות. לדוגמא - אדם המפקיד כסף בבנק ועושה עיסקה בכספו. כלומר, הבנק מפיק רווחים מהכסף שהופקד בידו, ומשתף בהם את המפקיד. נער הרואה את אביו מפקיד כספים בבנק, עלול לשאול אותו מדוע הוא נותן את הכסף לבנק. אך מי שמבין יודע שנתניה זו מביאה לידי לקיחה, שהרי בכך הוא נעשה שותף עם הבנק וצפויים לו רווחים.

* זה פשר "ויקחו לי תרומה" - נתניה של כסף וזהב למשכן היא לקיחה מאין כמורה. ובה אנו מגיעים לפרשת דרכים שאנו ניצבים לפניה מדי יום ביומו. כאשר אדם נדרש לעשות מצוה מסויימת, בין אם זו מצוה הנעשית בגוף ובין אם על ידי נתנית ממון, בא היצר הרע וטוען שזוהי נתניה. לפי השקפתו, האדם נדרש לוותר משלו, ויתור של כסף או ויתור של מאמץ. ומי שרואה זאת כנתניה, מתקשה לקיים את המצווה, כי קשה לו לתת.

* אדם הרואה את הדברים במבט של אמת, יודע ומבין שקיום מצוות רק נראה כנתניה אך בפועל זוהי לקיחה. כשם שנתניה לאדם חשוב נחשבת כלקיחה, כי לכבוד תחשב הנתניה לאדם חשוב - כך כל מעשה מצוה וכל הימנעות מעבירה הם לנו כלקיחה.

31a

בוה ניתן לפרש גם את הפסוק בפרשת בא (שמות יב, יג): "והיה הדם לכם לאות על הבתים אשר אתם שם, וראיתי את הדם ופסחתי עליכם, ולא יהיה בכם נגף למשחית בהכותי בארץ מצרים". ופרשי: "הכל גלוי לפניו, אלא אמר הקב"ה: נותן אני את עיני לראות שאתם עסוקים במצוותי ופוסח אני עליכם". כלומר, ענין הדם על המזוזות אצל בני ישראל לא היה כדי שהקב"ה יכיר היכן גרה משפחה ישראלית, שהרי "הכל גלוי וידוע לפניו", אלא שהקב"ה רצה שיתעסקו במצוות, משום שזו היתה הצעה עבורם כיצד לרכוש את אהבת ה' ואהבת התורה שעמדו

ואין מוקדם ומאוחר בתורה. וצריך ביאור, במה באה הקמת המשכן לכפר על חטא העגל, חטא כה כבד של עבודה זרה. עוד יש לעיין בדברי חז"ל בילקוט שמעוני שהבאנו לעיל, דלמה בכלל היה צורך בכל התרומות הללו, והרי לה' הארץ ומלואה. וראה שם מה שתייך שעשה כן מחמת חביבותו לבניו, שהוא מחבב את ישראל והראה להם את חביבותם ע"י שלקח מהם תרומותיהם. כן יש להבין מה שכבר עמדו עליו המפרשים: למה נאמר "ויקחו לי תרומה", והיה צריך לומר "ויתנו לי תרומה".

ונראה לומר על פי מה שכתב הרה"צ ר' אליהו דסלר, זצ"ל בספרו "מכתב מאליהו" חלק א' (עמ' 50) יסוד נכבד, אמיתי ומפורסם. בדרך כלל מקובל לחשוב שלרכוש אהבה ניתן ע"י קבלת מתנות, וכדו', ילדים יאהבו את הוריהם כשיקבלו מהם, אדם יעריך ויאהב את חבריו כשיקבל מהם. אולם לאמיתו של דבר אין לכל זה יסוד, משום שלא ע"י קבלת דברים ירכוש אדם את מידת האהבה לזולת, וההיפך הגמור הוא הנכון והאמיתי, דווקא ע"י נתניה, כאשר אדם יתן מכל אשר לו ואת כל אשר לו, או אז ירכוש את מידת האהבה לזה שקיבל ממנו, משום שע"י השקעת כוחו ואונו, אולי גם חונו, וע"י שעושה זאת בכל נפשו ונשמתו, בכך יתקשר למקבל בעבותות של אהבה וחיבה.

מוצאים אנו זאת בגמרא בבא מציעא (דף לח, א): "רוצה אדם בקב שלו יותר מתשעה קבין של חבירו". ומפרשי שם: "חביבה עליו על ידי שעמל בהן וכו'". כלומר, ע"י שטרח בה והשקיע מאמצים ניכרים, ועבד לאותה מטרה בכל ליבו ובכל נפשו, עדיף לו אפילו קב אחד קטן, יותר מתשעה קבין שעליהם לא עבד ולא טרח. והיינו, משום שבאותו קב שטרח בו, ע"י הטירחו הוא התקשר אליו ונעשה כחלק ממנו. וכך נאמר בתהילים (א, א): "כי בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה", ואומרת הגמרא במסכת עבודה זרה (דף יט, א) שלפני היגיעה בתורה היא עדיין "תורת ה'", אבל לאחר שאדם יגע בתורה והשקיע את כוחותיו בלימוד התורה, או אז היא כבר קרויה על שמו, וזוהי כבר "תורתו", כי התורה הפכה להיות חלק ממנו משום שעמל בה. וראה שם בפרשי: "נקראת על שמו של אותו תלמיד שטרח בה כדכתיב ובתורתו, דמשמע של כל אדם".

* וכך ידוע גם בחיי האדם, כאשר הוא מטפח ומטפל בעציץ וצמחים בביתו, יאהב את עציצו שלו פי כמה וכמה מאשר עציץ דומה שאצל שכינו, והוא הוא הטעם, היא היא אותה טיבה.

והנה ידועה הגמרא במסכת שבת (דף פח): "ויתייצבו בתחתית ההר וגו' מלמד שהקב"ה כפה עליהם את ההר כגיגית ואמר להם: אם מקבלים אתם את התורה, מוטב, ואם לאו שם תהא קבורתכם". אך זאת לדעת, בכפייה אפשר לצוות על קיום מצוות מעשיות, אבל אי אפשר לצוות על קיום מצוות התלויות בלב, ואי אפשר לכופו על אמונה וכיוצא ב, וכפי שכבר עמד על ענין זה ה"אבן עזרא" בפרשת

יתרו. וא"כ אי אפשר להשיג את אהבת ה' ואהבת התורה וקיום מצוותיה באהבה אם הציווי נעשה בדרך של כפייה, וזה דבר שקשה להעלות על הדעת.

30 ועל כן בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע, אמר להם הקב"ה "ויקחו לי תרומה", משום שע"י שישאלו יתרמו מהונם ומכוחם, וישקיעו מאמצים בקדשי המשכן וכליו, על ידי כך הם ירכשו את מידת האהבה, אהבת ה' ואהבת התורה ומצוותיה. ואשר על כן נאמר כאן "ויקחו לי תרומה", משום שעיקר נתנית התרומה אינה בעצם הנתניה, שהרי הקב"ה מלוא כל הארץ כבודו אינו זקוק לאותה נתניה ואין צורך תרומות וכמו שנתבאר, אלא עיקרה היה עבור נותני התרומה עצמם, והם היו אלה שלקחו וקיבלו מאותה תרומה. הם לקחו וקיבלו בתרומתם את אהבת ה' ואהבת התורה וקבלתה באהבה וברצון בשמחה ובששון, וכל זה מכוח ההשקעה שהשקיעו בצו ה' "ויקחו לי תרומה".

מעתה נבין מדוע באה הקמת המשכן לכפר על חטא העגל, שהרי אותו חטא היה ביטוי לחוסר באהבת ה' ואף ניגוד גמור לו. ובאה הקמת המשכן שכל כולה היא ביטוי לאהבת ה' שאותה רכשו באמצעות התרומות והיא היא נאה ויאה לבוא ולכפר על אותו חטא קשה.

לקבל, וכל זאת אחרי תקופה כה ארוכה של גלות מרה וקשה עד שהגיעו אל פי פחת, ועד למ"ט שערי טומאה. וזאת הרי ברור שאי אפשר במחזי יד לזכות באהבת ה', אבל ע"י שיתעסקו במצוות, וע"י שישקיעו מכוחם וממסירותם לצרכי קדושה וטהרה, או אז בכך ירכשו הם את האהבה לבורא העולם.

בוה נבין גם מה שמובא בגמרא מט' ברכות (דף כג, ב): "רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות, שנאמר: ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר". כלומר, הקב"ה רצה להאזיב על בניו את התורה ואת קיום מצוותיה, ואת זאת עשה ע"י כך שהרבה להם תורה ומצוות, וע"י שירבו בלימוד התורה וקיום מצוותיה - באותה מידה גם תגבר אהבתם לה' והתקשרותם לתורה ולמצוות. וזה לעומת זה עשה ה', ככל שאדם יקדש את עצמו יותר בתורה ומצוות, כן יתעלה יותר באהבת שמו ית' ואהבת תורתו, וכמשנ"ת.

The Gemara (Kiddushin 7a) helps to answer this question. Halachah mandates that in order to perform kiddushin (part of the marriage ceremony), a man must give a woman something of value. (Today, a ring is used to fulfill this requirement.) However, there is one instance where the kiddushin can be accomplished by way of the woman giving the man something of value. When the man accepting the gift is someone who is held in high regard, then the fact that he accepted the woman's gift gives her pleasure. This pleasure is considered to have monetary value and therefore fulfills the halachic requirement to perform kiddushin with something of value. Similarly, the Torah is implying that when one gives a donation and it is accepted by Hashem,

"Hashem does not need our Torah or mitzvos; He gives us the opportunity to learn and daven for our benefit."

the real recipient is the donor. He has indeed "taken" a donation!

When we daven, learn Torah, or perform a mitzvah, we tend to think that we have done Hashem a favor. Such an outlook is incorrect, for Hashem does not need our Torah or mitzvos; He gives us the opportunity to learn and daven for our benefit. David HaMelech declares (Tehillim 5:8), "And I, in Your abundant kindness, will enter Your Sanctuary." It is due to Hashem's great kindness that He allows us to serve Him. The benefit is solely ours.

(Shiurei Chumash, Parashas Terumah 25:2)

33

באופן אחר היה מקום לומר, שאין הלשון "ויקחו לי תרומה" קאן על תרומתם של בני ישראל למשכן, כי באמת לפי פשוטו הם הנותנים ולא הלוקחים, אולם, לשון זו מתייחסת אל הגבאים הגובים את התרומה מאת בני ישראל, ולכך אומר "דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו ליבו", דבר עם אותם המעשים, גבאי הצדקה, שיקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו, ולכך כתב לשון לקיחה, כיון שהם ילכו ויאספו ויקחו מבני ישראל את תרומתם, ובוזה שפיר לא שייך לשון נתינה אלא לשון לקיחה.

6

וההבדל בזה בולט לעומת הלשון הכתוב במצוות מחצית השקל בפרשת כי תשא, שבה נצטוו ישראל כחובה בעת נשיאת ראשם, ששם נאמר (ל, יב) - ונתנו איש כופר נפשו. הנה במצוה זו אכן לא נקט הכתוב לשון 'ויקחו' אלא 'ונתנו' דווקא, שכן תרומה זו אינה תלויה בנדבת הלב, באופן שתחול המצוה רק על הלקיחה, אלא מוטלת היא על כל איש מישראל, לתת את מחצית השקל תרומה לה'.

מצוותם הכללית על עשיית המקדש, נצטוו על אסיפת תרומות מנדיבי הלב כדי לכוון את בית ה', והיינו להכריז על המגבית שיש הזדמנות לתרום לה', ולמנות גבאים שיהיו מוכנים לקחת את תרומות כלל ישראל, וזו היא הוראת 'ויקחו לי תרומה' - לאסוף ולקבל תרומה מכל איש אשר ידבנו לבו.

35a

34

הרבה דקדקו ונדרשו המפרשים בפסוק זה, מדוע נאמרה מצות התרומה בלשון 'ויקחו לי תרומה', והרי התרומה היא פעולת הנותן, ומן הראוי היה לצוות עליה בלשון נתינה 'יתנו לי תרומה'. וביארו בזה בהרבה פנים.

ובמדרש חז"ל איתא - 'דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה, וכתוב לי הכסף ולי הזהב נאם ה' צבאות - אמר הקב"ה לישראל התנדבו ועשו המשכן, ואל תאמרו מכיכם אתם נותנים דבר, כי משלי הוא הכל' (מדרש אגדה).

אמנם פשוטו של מקרא הוא, כי באמת אין המצוה על נתינת התרומה, ואין הציווי כאן על כל אחד ואחד שיתן תרומה, כי התרומה איננה חובה כלל, אלא כפי שמפרש הכתוב והולך - 'מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי'. שהתרומה נתונה למידת נדיבות הלב של כל אשר נדבו לבו.

אלא מצוות 'ויקחו לי תרומה' מוטלת על כלל ישראל ומנהיגיו, שבמסגרת

התורה נוקטת בלשון לקיחה ולא לשון נתינה, כי גביית צדקה חשובה יותר מנתינת צדקה. אין לנו מחסור בנותנים, בני ישראל נתבעים ונותנים, אך יש לנו מחסור גדול בגוברים ולוקחים. נקל לרכוש תורמים אבל קשה מאד לרכוש מתרמים, גבאי צדקה, ולכן אמרו חז"ל (ב"ב ט) „גדול המעשה יותר מן העושה“.

36

37

A SIMPLE UNDERSTANDING of this possuk shows it to be Hashem's appeal to the people, "Take for Me a donation," contributions from which the Mishkan would be built. It is noteworthy, however, that it is not written, "And you shall bring Me a donation," which would have been a more accurate way in which to make an appeal to people to bring their donations. Chazal tell us, however, that Klal Yisroel needed no convincing. "ישראל קדושים הם" - Klal Yisroel are holy; they come and they contribute." No appeal was necessary in order to encourage the people to contribute their valuables to the Mishkan. Therefore, we must understand the possuk differently, that HaKadosh Baruch Hu's appeal to Klal Yisroel was for lokchim, those who would go out and do the collecting, and would utilize the natural propensity of the people to give for the sake of the Mishkan.

Regarding the lokchim, that is, those who volunteered to take the raw materials that had been contributed, and use them to construct the Mishkan, it is written: "כל אשר נשאו לבו לקרבה אל המלאכה לעשות" - Everyone whose heart carried him up to the handiwork to

make it" (Shemos 36:2). Each person's heart brought him to perform a particular task.

To contribute is to elevate

When the Torah describes how the contributors brought their donations to the Mishkan, it uses a related term, "כל מרים תרומת כסף" – *All who lifted up an offering of silver and copper*" (Shemos 35:24). The Ramban and other Rishonim explain that Bnei Yisroel came with great enthusiasm to bring their donations to the Mishkan. Everyone with something of value lifted it up proudly to show the joy he had in giving his contribution.

The people also "lifted up" their contributions in another way. Each person took the gold, silver, and other contributions and elevated their status by transferring them from the domain of *chullin* to the domain of *hekdesh*. Though all aspects of the world can be used in *avodas Hashem*, those objects that are used to serve HaKadosh Baruch Hu in a more direct fashion as part of *avodas HaMikdash*, are imbued with a level of *kedushah* that changes their status, making these objects into permanently holy items. This is what is meant by *reshus hekdesh*; they belong to the realm of sanctity. Items that have not been dedicated to *avodas HaMikdash* are regarded as *chullin*, as being within the realm of standard usage.

In Parshas Chaye Sarah,¹ when Avraham Avinu bought the field of Efron containing the Maaras HaMachpeilah, it is written, "ויקם שדה עפרון – *And Efron's field stood*" (Bereishis 23:17). Rashi gives an interpretative explanation: "The field experienced an elevation, for it went from the hands of a commoner (*reshus hedyot*) into the hands of a king (*reshus melech*)." Thus we see, words that describe the lifting and raising of an object refer also to an elevation in status. Therefore, besides the expression of joy that Bnei Yisroel showed in bringing their Terumos, the very items themselves were elevated.

Total dedication

The wisest of the people, however, were the *lokchim*, those "whose heart carried him up to the handiwork to make it." Instead of sanctifying a portion of their possessions, they consecrated themselves to the service of the Mishkan. Originally, the only true craftsman who actually knew how to perform the various tasks needed to build the Mishkan was Oholiav ben Achisamach. The rest of the people had been unskilled laborers in Mitzrayim. Yet many of them underwent a great awakening at this point. Their hearts raised them up to a level at which they donated their whole being. In effect, they donated themselves to the Mishkan. By doing so, such a person would dedicate himself eternally to the construction and service of the Mishkan, meticulously learning all the required skills, in order to devote himself to serve and guard the Mishkan in all its aspects. This was the greatest possible contribution that a human being could offer.

In this way he fulfilled what is written in the Shema, "בכל לבבך ובכל מאורך – *With all your heart, and with all your soul, and with all your ability.*" "בכל מאורך" in its most literal sense, means, "with all your abundance." This refers to those areas in which a person has a particular skill or talent, be it in music, in thought, in writing, or in some type of handicraft. Therefore, this possuk in Shema is telling us that the skills with which Hashem has blessed us should be dedicated fully to HaKadosh Baruch Hu.

Thus there were two levels of donation offered to the Mishkan. Firstly, there were the *nedivei am*, those who contributed the precious items to be used in the construction. They supported the holy work of the Mishkan through their contributions. Secondly, there were those whose hearts moved them to donate themselves and all their latent talent, to take those items and transform them into the physical structure of the Mishkan and its utensils. These were the *chachmei lev*, the wise of heart, of whom it is written, "והם יקחו את הזהב ואת התכלת, ואת השש והתעהלים, ואת הצרם, ואת הלבן" – *And they shall take the gold and the techeiles, and the purple, and the red, and the linen*" (Shemos 28:5), and make from them the substance of the Mishkan. They became the

→ *lokchim*, since they took what had been donated and worked with it, in the process becoming part of the fabric of the Mishkan itself, having devoted their whole being to its construction and perpetuation.

The alternative to pidyon haben

When a new father wishes to redeem his firstborn son, he invites a Kohen to the festive *pidyon haben*. The Kohen asks him the following unusual question: "מה בעית טפי ליתן לי בנך בכורך או בעית לפדותו בעד?" – Which do you prefer, to give me your firstborn son, or do you wish to redeem him for five *selaim*, as you are obligated by the Torah to do?" There is, in reality, no choice. One cannot decide to leave his firstborn son to the Kohen; he must do as the Torah commands and redeem him.

Nevertheless, the Kohen is in effect, asking the following question:

Were it not for the Torah's command, would you be prepared to consecrate your son, body and soul, to the service of HaKadosh Baruch Hu? Channah, the mother of Shmuel HaNavi, exemplified this attitude. She gave her only son over to the service of the Mishkan in Shilo. She had told her husband, Elkanah, "וישב שם עד עולם" – *And he shall dwell there forever*" (1 Shmuel 1:22). That had been her intention from the beginning. Channah, and Shmuel after her, were *lokchim*; they committed every ounce of their being to Hashem's service through their total dedication to the *avodah* of the Mishkan.

→ Ultimately, the *lokchim*, the *chachmei lev*, were in fact representatives of the Mishkan itself, who would inspire the rest of the people through their complete dedication to the Mishkan and its service. This is the meaning Hashem's appeal to the people, "ויקחו לי תרומה" – *Take for Me a donation.* HaKadosh Baruch Hu's appeal was for *lokchim*, volunteers who would give their hearts and souls as representatives of the Mishkan, who would speak to and enthrall the people as to its great holiness and importance. HaKadosh Baruch Hu sought the people who would give themselves wholeheartedly to Him and His service.

דואר מילה

The word *take* in this verse suggests that the donations for the Tabernacle were to be taken by force, but we will see that, to the contrary, the donations were given with willing hearts and in excess of the required amount. Why does the Torah hint at coercion here?

Perhaps from this, we may derive an important lesson. This lesson affects those *mitzvos* that require generosity such as *tzedakah*, acts of kindness or supporting the Mishkan, or others that are dedicated to bringing Hashem's Presence to dwell in Israel. It is wrong to do these *mitzvos* out of a sense of obligation or coercion, to think, "I really don't want to give this money but what can I do, Hashem commands me to do it." Rather, when we are presented with such *mitzvos*, we should arouse in ourselves a positive desire to give. Often this requires an effort not just to overcome the objections of our *yetzer hara* but to force it to actually agree with this generous attitude we must strive for.

This is the inner meaning of *and let them take for Me a gift*: We should mobilize our *yetzer tov* (good inclination), the Torah we have learned and the merit of the good deeds we have done, to make fundamental changes in our very nature, to make ourselves want to be generous in doing *mitzvos*. Thus, the compulsion suggested in this verse is to be used to force our *yetzer hara* to agree to this generous attitude we are to cultivate.